

ВЕРБАЛЬНІ ЕТНОКОДИ В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТА ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ВИМІРИ

Кузьманенко Аліса Валеріївна,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: 0009-0008-1245-7821

У статті досліджено вербальні етнокоди як лінгвокультурологічний феномен і дидактично значущий компонент мовної підготовки нефілологічних спеціальностей, зокрема фахівців публічного управління. Актуальність дослідження зумовлена зростанням уваги сучасної філології та лінгводидактики до проблеми формування професійної комунікативної компетентності з урахуванням культурно-ціннісного виміру мовлення та соціальної відповідальності мовця. Особливу увагу зосереджено на ролі вербальних етнокодів як мовних одиниць, що акумулюють національні цінності, колективну пам'ять, історичний досвід та соціокультурні смисли, актуалізовані в професійному дискурсі.

Аналізуються основні підходи українських мовознавців до трактування етнокодів у розрізі лінгвокультурології, етнолінгвістики та дискурсології, що дало змогу виявити наявні теоретичні розбіжності та методологічні лакуни. Запропоновано чітке розмежування понять «етнокод» і «вербальний етнокод», обґрунтовано їх лінгвокультурологічний статус, семантичну багаторівневість і функціональні особливості в професійному мовленні управлінців, зокрема у сфері публічної комунікації.

Особливу увагу приділено дидактичному потенціалу вербальних етнокодів у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням. Обґрунтовано доцільність їх системного включення в мовну підготовку нефілологів як ефективного засобу формування ціннісно орієнтованого, культурно маркованого та прагматично результативного мовлення. Також узагальнено теоретико-пізнавальні, практичні, комунікативно-ситуативні, аналітико-корекційні та інноваційні методичні підходи до інтеграції вербальних етнокодів в освітній процес, а також окреслено перспективи подальших лінгводидактичних досліджень у цьому напрямі.

Отримані результати розширюють сучасні уявлення про роль лінгвокультурних чинників у професійному дискурсі, можуть бути використані у філологічних і лінгводидактичних студіях, а також у практиці мовної підготовки нефілологічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Ключові слова: вербальний етнокод, етнокод, лінгвокультурологія, лінгводидактика, професійна комунікація, мовна підготовка нефілологів, культурно марковане мовлення, дискурс, комунікативна компетентність, українська мова за професійним спрямуванням.

Kuzmanenko Alisa. Verbal ethnocodes in language training of public administration professionals: linguocultural and linguodidactic dimensions

The article examines verbal ethnocodes as a linguocultural phenomenon and a didactically significant component of language training for students of non-philological specialties, in particular for public administration professionals. The relevance of the study is determined by the growing attention in modern philology and linguodidactics to the issue of developing professional communicative competence with regard to the cultural, axiological, and value-oriented dimensions of speech as well as the social responsibility of the speaker. Special emphasis is placed on verbal ethnocodes as linguistic units that accumulate national values, collective memory, historical experience, and sociocultural meanings that are actualized in professional discourse.

The article analyzes the key approaches of Ukrainian linguists to the interpretation of ethnocodes within the frameworks of linguoculturology, ethno-linguistics, and discourse studies, which makes it possible to identify existing theoretical discrepancies and methodological gaps. A clear distinction between the concepts of “ethnocode” and “verbal ethnocode” is proposed, and their linguocultural status, semantic multilevel

structure, and functional characteristics in professional communication are substantiated, particularly in the context of public discourse.

Special attention is given to the didactic potential of verbal ethnocodes in teaching Ukrainian for professional purposes. The study substantiates the expediency of their systematic integration into language training for non-philologists as an effective means of developing value-oriented, culturally marked, and pragmatically effective speech. The article generalizes theoretical-cognitive, practical, communicative-situational, analytical-corrective, and innovative methodological approaches to incorporating verbal ethnocodes into the educational process and outlines prospects for further linguodidactic research in this field.

The results of the study expand contemporary philological perspectives on the role of linguocultural factors in professional discourse and may be applied in philological and linguodidactic research, as well as in the practice of language training for non-philological specialties in higher education institutions.

Key words: verbal ethnocode, ethnocode, linguoculturology, linguodidactics, professional communication, language training for non-philologists, culturally marked speech, discourse, communicative competence, Ukrainian for professional purposes.

Вступ. Сучасна філологія дедалі активніше переорієнтовується на міждисциплінарні дослідження, де мова розглядається не лише як система знаків, а як інструмент репрезентації культурних смислів, соціальних цінностей і професійної ідентичності мовця. У цьому контексті особливої актуальності набувають лінгвокультурологічні та лінгводидактичні студії, спрямовані на осмислення мовних механізмів формування ціннісно орієнтованого дискурсу.

Одним із таких механізмів є вербальні етнокоди – культурно марковані мовні одиниці, що акумулюють колективний досвід, національні цінності та ментальні установки мовної спільноти. У працях українських дослідників (В. Жайворонок [1], І. Голубовська [2]) етнокоди розглядаються як складники національної мовної картини світу, носії культурної пам'яті та засоби символічної репрезентації культури в мовленні. Значну увагу також приділено їх функціонуванню в художньому, публіцистичному та суспільно-політичному дискурсах.

У міжнародній лінгвістичній традиції мова також осмислюється як носій культурно детермінованих смислів, що формують інтерпретаційні моделі професійної комунікації. Як зазначає К. Крамш, мовні одиниці функціонують у тісному зв'язку з культурними сценаріями, системами цінностей і соціальним досвідом мовної спільноти, що визначає спосіб їх розуміння та використання в різних типах дискурсу [3]. Такий підхід корелює з лінгвокультурологічним трактуванням вербальних етнокодів як носіїв національно маркованих смислів.

Водночас аналіз сучасних філологічних і лінгводидактичних досліджень засвідчує,

що вербальні етнокоди як об'єкт цілеспрямованого навчання в процесі мовної підготовки нефілологів залишаються недостатньо теоретично осмисленими. У працях В. Жайворонок [1] та І. Голубовської [2] етнокоди розглядаються переважно в межах етнолінгвістики й лінгвокультурології як носії національної пам'яті та культурних смислів, однак без акценту на їх дидактичний потенціал. Дослідження Ф. Бацевича [4] й О. Селіванової [5] зосереджені на дискурсивній та комунікативній природі мовних одиниць, проте поняття «вербальний етнокод» не завжди виокремлюється як самостійна категорія з чітко окресленим статусом.

У лінгводидактичних працях М. Пентилюк [6], М. Юрійчук [7] питання мовної підготовки нефілологів розглядається крізь призму формування комунікативної та професійної компетентності, однак вербальні етнокоди згадуються фрагментарно, без системного методичного обґрунтування. Таким чином, у наукових публікаціях не вироблено єдиного підходу до розмежування понять «етнокод» і «вербальний етнокод», а також недостатньо висвітлено їх роль у формуванні ціннісно орієнтованого професійного мовлення. Саме ця частина загальної проблеми зумовлює необхідність подальшого теоретичного й лінгводидактичного осмислення вербальних етнокодів у мовній підготовці нефілологічних спеціальностей.

Метою статті є теоретичне осмислення вербальних етнокодів як лінгвокультурологічної категорії та обґрунтування їх дидактичного потенціалу в мовній підготовці нефілологічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних лінгвокультурологічних

дослідженнях поняття «етнокод» і «вербальний етнокод» часто використовуються суміжно, однак вони не є тотожними й потребують чіткого термінологічного розмежування, особливо в контексті професійної комунікації.

Етнокод у широкому науковому розумінні трактується як сукупність культурно зумовлених знаків, символів, смислів і моделей поведінки, за допомогою яких певна етнічна спільнота кодує, зберігає та передає колективний досвід, цінності й світогляд. В.В. Жайворонок визначає етнокод як «констант національної культури», що акумулює історичну пам'ять, традиції, символи та ментальні установки народу [1]. У такому розумінні етнокод охоплює різні семіотичні системи: мовні, невербальні, ритуальні, візуальні, поведінкові.

На відміну від цього, вербальний етнокод (далі – ВЕ) є окремим різновидом етнокоду, реалізованим у мовній формі. Він охоплює слова, словосполучення, стійкі формули, метафори та мовні образи, які мають культурно марковане значення й апелюють до колективних національних цінностей. Саме ВЕ формують «спільне культурне підґрунтя комунікації, в якому слово виконує не лише номінативну, а й ціннісно-символічну функцію [8]».

Таким чином, етнокод є ширшим культурним поняттям, що включає різні способи кодування етнічного досвіду, тоді як вербальний етнокод – це його мовна репрезентація, яка функціонує в дискурсі. Саме цей підхід найбільш узгоджується з положеннями етнолінгвістики, у межах якої мовні одиниці розглядаються як репрезентанти культурних смислів і ментальних моделей [2].

Отже, розмежування понять полягає в тому, що етнокод – це культурно-семіотична система загального характеру, натомість вербальний етнокод – лінгвістично оформлений носій етнокультурних смислів, що функціонує в мовленні. Це розрізнення є принципово важливим для подальшого аналізу методик включення ВЕ в процес мовної підготовки управлінців нефілологічних спеціальностей.

У межах лінгвокультурологічного підходу, за А. Вежбицькою [9] та О. Селівановою [5], мова постає як механізм концептуалізації культури, що реалізується через культурно марковані мовні одиниці.

У контексті управлінського дискурсу ВЕ набувають особливої ваги, оскільки вони дозволяють управлінцю вербалізувати цінності громади через мовні одиниці на кшталт *громада, єдність, відповідальність, пам'ять, майбутнє дітей*. Як наголошують автори колективної монографії «Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми», саме ВЕ забезпечують актуалізацію національних смислів у публічному мовленні та професійній комунікації [10]. Це твердження має безпосередній зв'язок із теорією міжкультурної комунікативної компетентності, розробленою М. Байрамом, який підкреслює необхідність формування здатності інтерпретувати культурно марковані мовні одиниці та адекватно використовувати їх у професійному спілкуванні [11]. У цьому контексті вербальні етнокоди можуть розглядатися як важливий ресурс формування ціннісно-орієнтованого мовлення, що поєднує мовну, культурну і професійну компетентності. Так, ВЕ охоплюють найголовніші поняття соціального, морального та аксіологічного характеру: *громада, єдність, соборність, справедливість, відповідальність, повага, пам'ять, рідна земля, майбутнє дітей*. Ці мовні одиниці функціонують як смислові доміанти, через які управлінське мовлення набуває ціннісного виміру і культурної впізнаваності.

Лінгвокультурологічний підхід до вивчення ВЕ дозволяє розглядати їх не лише як мовні одиниці, а як культурно зумовлені смислові структури, що функціонують у професійному мовленні управлінців. У межах цього підходу етнокоди постають носіями національних цінностей, соціальних норм і колективної пам'яті, які актуалізуються в публічній комунікації залежно від соціального контексту та комунікативного завдання.

З метою систематизації основних характеристик лінгвокультурологічної природи етнокодів та ілюстрації їх функціонування у сфері публічного управління нижче подано узагальнювальну таблицю (таблиця 1).

Подані в таблиці аспекти засвідчують, що ВЕ мають багатовимірну лінгвокультурологічну природу й виконують важливі функції в професійній комунікації управлінців. Їх культурна маркованість забезпечує зв'язок мовлення з національною традицією, соціальна функціональність сприяє формуванню

Лінгвокультурологічна природа етнокодів

Аспект	Опис / характеристика	Приклади в публічному управлінні
Культурна маркованість	Етнокоди відображають національні традиції, звичаї, символи	Звернення з національними гаслами: «Сила в єдності народу»
Соціальна функціональність	Формують етичні та моральні стандарти комунікації	Використання слів: «справедливість», «повага», «відповідальність» у промовах
Семантична багатозначність	Одне слово передає кілька рівнів смислу: інформаційний, ціннісний, символічний	«Майбутнє дітей» – одночасно цінність і стратегічний орієнтир
Комунікативна ефективність	Сприяють зрозумілості та довірі до управління	Публічні звернення мерів та голів ОДА, урочисті промови

етичних норм публічного дискурсу, а семантична багатозначність дозволяє поєднувати інформаційний і ціннісний рівні комунікації.

У межах сучасних дискурсологічних досліджень мовлення управлінців розглядається як інструмент символічного впливу та формування соціально значущих смислів. За Т. ван Дейком, публічний дискурс пов'язаний із владними відносинами та ідеологічними структурами, що зумовлює особливу роль мовних стратегій у репрезентації цінностей і колективних уявлень [12]. У цьому аспекті вербальні етнокоди виступають засобом актуалізації національно маркованих смислів у професійному мовленні управлінців.

Комунікативна ефективність ВЕ підтверджує доцільність їх усвідомленого використання в мовленні управлінців, оскільки вони підвищують зрозумілість повідомлень, зміцнюють довіру до влади та сприяють консолідації громади. Таким чином, лінгвокультурологічна природа етнокодів становить теоретичну основу для їх інтеграції в систему мовної підготовки управлінських кадрів.

Вагомою при цьому є класифікація вербальних етнокодів за функціонально-смісловим критерієм (ФСК), що дозволяє розрізняти їхні соціальні, морально-етичні, ціннісні та просторово-часові групи.

Так, серед ВЕ за ФСК можна виокремити такі:

1. Соціальні ВЕ – слова, що описують суспільні структури, взаємини та організацію громади (наприклад: *громада, суспільство, орган влади, колектив*);

2. Морально-етичні ВЕ – слова, що виражають ціннісні орієнтири, етичні та моральні норми (як-от: *справедливість, повага, відповідальність, чесність*);

3. Ціннісні ВЕ – терміни, що відображають базові цінності, національні пріоритети

та символи (зокрема: *єдність, соборність, воля, національна ідентичність*);

4. Просторово-часові ВЕ – слова, що передають історичну пам'ять, територіальні або тимчасові орієнтири (приміром: *пам'ять, рідна земля, майбутнє дітей, традиції*).

Як зазначає А. Загнітко, мовна особистість формується в просторі культури й відтворює систему колективних цінностей через мовлення. «Загальнорівнева структура лінгвоперсоналогії ґрунтована на знакових поняттях лінгвоетнічності, комунікативності, когнітивності, соціальності, лінгвокультурологійності, лінгводискурсивності, що уможливує вирізнення лінгвоетнічного (мовна особистість і етнос), комунікативного (комунікативні інтенції мовної особистості, її креативність, тактики і стратегії, комунікативна компетенція), когнітивного (національно-когнітивна база, корпоративно-когнітивна множина, концептосфера, концепти й категорії, символи й образи, поняття й смисли мовної особистості, мовного колективу), соціального (соціолінгвістичного (комунікативно-статусні ролі, соціолінгвістичний портрет колективу тощо), лінгвокультурологічного («лінгвокультурна мотивація» особистості, лінгвокультурні зразки й под.), лінгводискурсивного (комунікативні тональності, комунікативні реєстри, маркованість дискурсивними практиками особистості, колективу, типологія дискурсивних практик мовної особистості, первинні й вторинні смисли, ситуативно визначувані смисли тощо) рівнів [13]». Така концепція є особливо актуальною для публічного управління, де мовленнєві акти повинні не лише інформувати, а й мобілізувати, легітимізувати та формувати довіру громадян. Наприклад, звернення посадовців до громади під час заходів із національної консолідації або в кризових ситуаціях демон-

струють ефективність використання етнокодів у публічній комунікації. Тобто мовні одиниці в діловому дискурсі реалізують не лише інформаційний, а й ціннісний та прагматичний потенціал, що є визначальним для професійної комунікації [14].

Таким чином, роль ВЕ в управлінській комунікації полягає в: інтеграції мовлення в культурний і соціальний контекст; передачі цінностей та моральних орієнтирів; зміцненні довіри та легітимності управлінських рішень; мобілізації та консолідації суспільства під час важливих подій.

Розглянемо ці аспекти детальніше.

Зокрема, інтеграційна функція ВЕ полягає в об'єднанні аудиторії навколо спільних цінностей, історичної пам'яті та культурних символів. У публічній комунікації управління це проявляється через використання термінів, що репрезентують колективні інтереси, спільноту або національну ідентичність [15].

Реальні приклади інтеграційної функції можна спостерігати під час національних свят і державних заходів. Наприклад, у промові Президента України під час відзначення Дня захисників та захисниць (жовтень, 2023) звучали слова *єдність, соборність, народна підтримка*, що мобілізували громадян на спільні дії та підкреслювали спільні цінності нації. Інтеграційна функція особливо важлива під час кризових ситуацій або надзвичайних подій (наприклад, під час пандемії чи воєнного стану), коли важливо підтримати згуртованість громади та формувати відчуття колективної відповідальності.

Ціннісно-орієнтаційна функція ВЕ пов'язана з апеляцією до моральних, етичних і соціально значущих норм. Вербальні етнокоди передають аудиторії певні орієнтири щодо того, що є прийнятним і бажаним у суспільстві.

Прикладом цього може бути кампанія Міністерства охорони здоров'я України щодо вакцинації від COVID-19 та сезонного грипу у 2023 році, де у зверненнях використовували ВЕ *відповідальність, турбота про близьких, здоров'я громади*. Використання цих одиниць у публічних повідомленнях сприяло формуванню свідомого ставлення громадян до дотримання рекомендацій, підвищенню рівня вакцинації та зміцненню довіри до медичних і державних інституцій. Ціннісно-орієнтаційна функція також допомагає управлінням

у формуванні культури етичної поведінки на місцях.

Мобілізаційна функція ВЕ проявляється у здатності мотивувати громадян до спільних дій та активної участі в управлінських процесах. Так, у публічних виступах ВЕ виконують роль «стимуляторів колективної активності, закликають до взаємодії та консолідації громади [16]».

Так у зверненні Харківського міського голови в березні 2023 року до громадян під час відновлення інфраструктури після обстрілів (*«Ми разом відбудуємо наше місто, і лише спільними зусиллями збережемо рідну Харківщину»*) ВЕ спільні зусилля, рідна земля мобілізували місцевих мешканців до участі у волонтерських ініціативах і відновленні інфраструктури.

Репрезентативна функція ВЕ полягає у формуванні іміджу управління як носія національних та культурних цінностей, відповідального лідера та авторитетної фігури. Етнокоди в публічних зверненнях сприяють легітимізації влади через демонстрацію її зв'язку з культурними та історичними цінностями народу [17].

Зокрема, під час відкриття Меморіалу пам'яті героїв у Львові у 2023 році мер міста використовував ВЕ *пам'ять, історична відповідальність, майбутнє дітей* (*«Збереження пам'яті про наших героїв формує свідоме майбутнє дітей та відповідальність кожного громадянина»*), які мали підкреслити культурну обізнаність управління та зміцнити його авторитет у громаді.

Комунікативна ефективність ВЕ проявляється у здатності полегшувати розуміння інформації, знижувати бар'єри між владою та громадянами і підвищувати результативність мовлення. Так, ВЕ дозволяють створювати смислові маркери, які забезпечують швидке та правильне сприйняття повідомлень у соціально-культурному контексті [18].

Як, наприклад, у прес-релізах Київської міської державної адміністрації у 2023–2024 рр. щодо запуску нових соціальних програм містилися слова *справедливість, підтримка громади*, що підвищувало сприйняття інформації мешканцями, зменшувало непорозуміння і підсилювало позитивне ставлення до влади. Ефективність комунікації досягалася завдяки тому, що ці ВЕ апелюють до відомих, культурно зна-

чущих та ціннісно маркованих понять для громади.

Це дозволяє стверджувати, що ефективне використання ВЕ може стати магістральним компонентом професійної мовної компетентності управлінця та підвищити результативність комунікації з громадою.

Нині мовна підготовка управлінців передбачає навчання використанню ВЕ в різних комунікативних жанрах: публічних промовах, офіційних зверненнях, прес-релізах, діловій переписці. Так, з огляду на постулати А. Вежбицької [9], усвідомлене використання етнокодів у професійній комунікації дозволяє закріплювати культурні норми та формувати етичну поведінку управлінців.

Наприклад, у тренінгах для міських голів варто використовувати практичні вправи на складання звернень до громади з включенням ВЕ *єдність, відповідальність, пам'ять*, що дозволяє підвищити ефективність комунікації та формування довіри.

Практика доводить, що інтеграція ВЕ в навчальні кейси допомагає студентам і управлінцям створювати комунікативні ситуації, в яких цінності суспільства стають орієнтирами управлінського рішення. Наприклад, моделювання кризової пресконференції під час надзвичайної ситуації з використанням ВЕ *справедливість, турбота про громаду, солідарність* дозволяє відпрацювати комунікативні стратегії з високим рівнем довіри аудиторії.

Ефективне використання ВЕ допомагає управлінцям адаптувати своє мовлення під різні аудиторії, зберігаючи зміст і ціннісну орієнтацію. Наприклад, у зверненнях до територіальних громад у регіонах із різними культурними особливостями органи місцевого самоврядування застосовують локальні ВЕ, наприклад *рідна земля, традиції, громада*, що підсилює розуміння та прийняття повідомлення.

У працях з української мови за професійним спрямуванням наголошується на необхідності формування не лише мовної правильності, а й комунікативної доцільності мовлення [7].

Зокрема, використання етнокодів у мовній підготовці передбачає аналіз промов та офіційних документів для оцінювання їх ефективності. Наприклад, аналіз звернень Президента України та урядових пресрелізів

2022–2023 рр. доводить, що системне використання етнокодів *єдність, відповідальність, пам'ять* підвищує довіру громадян до державних рішень і сприяє мобілізації суспільства під час кризових ситуацій.

Отже, для ефективного формування етнокомунікативної компетентності управлінців важливо не лише знати теоретичні аспекти ВЕЗ, а й уміти застосовувати їх на практиці. У процесі мовної підготовки використовуються різні методики та методи, що поєднують теоретичні знання, практичні вправи та моделювання реальних управлінських ситуацій.

Наведена нижче таблиця окреслює пропонувані для мовної підготовки управлінців методики з прикладами типових вправ із включенням ВЕ, їх цілі та очікувані ефекти для розвитку професійних комунікативних навичок управлінців.

Застосування пропонованих методик і вправ дозволяє системно інтегрувати ВЕ в мовну підготовку управлінців. Вони сприяють формуванню ціннісно-орієнтованого мовлення, розвитку навичок адаптації комунікації до аудиторії, підвищенню легітимності управлінських рішень та ефективності публічних виступів. Системне використання теоретико-пізнавальних, практичних, ситуативних та інноваційних методів забезпечує комплексний розвиток етнокомунікативної компетентності майбутніх управлінців.

При цьому варто зазначити, що формування етнокомунікативної компетентності має включати комбінацію теоретичних знань, практичних вправ і кейс-методів, що дозволяють відпрацювати застосування етнокодів у різних комунікативних жанрах, як-от:

1. Використання тематичних тренінгів і семінарів

Тренінги, присвячені вербальним етнокодам, дозволяють управлінцям усвідомлювати ціннісно орієнтовану природу мовлення. Учасники тренінгів працюють із реальними прикладами публічних промов, офіційних документів і прес-релізів, аналізуючи ефективність використання ВЕ у різних контекстах.

Наприклад, організація семінару для майбутніх управлінців з включенням ВЕ у кризову комунікацію. Учасники мають проаналізувати промови місцевих керівників під час обстрілів і відновлення інфраструктури, від-

Методики і типологія вправ для вивчення ВЕ

Методика	Тип вправи	Мета / завдання	Очікуваний ефект	Приклад
Теоретико-пізнавальна	Аналіз лекційного матеріалу та наукових статей	Ознайомлення з поняттям ВЕ, його функціями та видами	Формування базових знань про ВЕ	Студенти аналізують промови Президента України, виділяють ВЕ
Практична	Рольові ігри	Відпрацювання застосування ВЕ в публічних виступах	Розвиток мовленнєвої компетентності та ціннісно орієнтованого мовлення	Створення звернення до громади щодо соціальної програми з вживанням ВЕ
Комунікативно-ситуативна	Симуляція пресконференції або кризової ситуації	Моделювання реальних управлінських комунікацій	Навчання мобілізації громади та адаптації мовлення до аудиторії	Моделювання обговорення надзвичайної ситуації з етнокодами ВЕ
Аналітико-корекційна	Контент-аналіз текстів і промов	Визначення ефективності ВЕ в комунікації	Підвищення результативності публічного мовлення	Аналіз пресрелізів місцевої влади на частоту і контекст використання ВЕ
Інноваційна	Онлайн-симуляції, інтерактивні вправи, цифрові кейси	Практична робота з етнокодами в цифровому середовищі	Формування навичок адаптації мовлення до різних аудиторій та оперативного коригування	Студенти редагують звернення до громади на онлайн-платформі, виділяють основні ВЕ та оцінюють їх вплив за допомогою аналітичних інструментів

працюючи ВЕ *спільна відповідальність, солідарність, рідна земля* для мобілізації громади.

2. Метод кейсів

Кейс-метод дозволяє імітувати реальні ситуації управлінської комунікації та відпрацювати застосування ВЕ в конкретних соціально-культурних умовах. Моделювання комунікативних ситуацій через кейси сприяє формуванню професійної компетентності, оскільки студенти отримують змогу практично використовувати вербальні етнокоди в різних жанрах мовлення [19]. Так, для студентів факультетів публічного управління можна змоделювати прес-конференцію щодо запуску соціальної програми для дітей-сиріт, використовуючи ВЕ *турбота про громаду, майбутнє дітей, відповідальність*. Це дозволяло відпрацювати легітимізацію рішень та формування довіри аудиторії.

3. Інтерактивні вправи та рольові ігри

Рольові ігри дозволяють управлінцям відпрацювати етнокоди в реальному діалозі та міжособистісній комунікації. Використання етнокодів у репліках, питаннях і відповідях формує навички адаптації мовлення до різних груп громадян.

Так, у рамках тренінгу для керівників територіальних громад учасники відіграють

роль посадовців і мешканців сільських громад під час обговорення бюджетних пріоритетів. Вживання ВЕ *справедливість, громада, відповідальність* допомагатимуть відпрацювати діалог, що підвищував би довіру та залучення громадян.

4. Використання мультимедійних та цифрових ресурсів

Сучасна підготовка управлінців включає інтеграцію аудіо- та відеоматеріалів, онлайн-симуляцій і платформ для аналізу публічних виступів. Це дозволяє відстежувати ефективність використання етнокодів і коригувати мовні стратегії.

Зокрема, на онлайн-платформі ЗВО можна створити модуль «ВЕ у публічному управлінні», де студенти аналізуватимуть звернення урядовців, виділяючи основні ВЕ та оцінюючи їх вплив на аудиторію.

Таким чином, методичні підходи до навчання управлінців використанню ВЕ мають поєднувати теоретичну підготовку та практичні вправи. Їх інтеграція в освітній процес дозволяє формувати етнокомунікативну компетентність, підвищує ефективність комунікації та забезпечує відповідність мовлення управлінця культурному і соціальному контексту.

Оцінка ефективності використання ВЕ є необхідним складником підготовки управ-

лінців. Вона дозволяє визначити, наскільки мовлення відповідає соціокультурному контексту, формує довіру і забезпечує легітимізацію рішень. Інтеграція методів контентного аналізу, опитувань аудиторії та цифрової аналітики створює комплексний підхід до підвищення комунікативної ефективності публічних виступів управлінців.

Таке оцінювання включає:

1. Контентний аналіз мовлення, що передбачає систематичне вивчення промов, офіційних звернень, пресрелізів та виступів управлінців із метою виявлення етнокодів й оцінення їх впливу на аудиторію. Саме контентний аналіз дозволяє визначити частоту та контекст використання етнокодів, що є індикатором їхньої комунікативної ефективності [20].

Так, аналіз промов місцевих голів у 2023 році підтвердив, що регулярно використання етнокодів *грумада*, *єдність*, *відповідальність* у зверненнях підвищувало рівень залучення громадян у соціальні та волонтерські ініціативи.

2. Оцінювання аудиторії. Зворотний зв'язок від аудиторії є важливим показником ефективності етнокодів. Соціологічні опитування, фокус-групи та онлайн-аналітика дозволяють визначити, які ВЕ сприяють довірі, прийняттю рішень і активності громадян.

Прикладом слугує опитування під час кампанії щодо енергозбереження в Київській області у 2023 році, яке доводить, що звернення з ВЕ *турбота про громаду*, *майбутнє дітей* мали вищий рівень сприйняття та позитивного ставлення серед мешканців, ніж формальні адміністративні повідомлення.

3. Показники комунікативної результативності

Оцінка ефективності включає кількісні та якісні показники, як-от рівень довіри, участь громадян у програмах, частота згадування управлінця в позитивному контексті, зменшення конфліктів у громаді.

Зокрема, в оприлюднених звітах Львівської міської ради за 2023 рік видно, що комунікація з використанням слів *пам'ять*, *традиції*, *грумада* сприяла активнішій участі мешканців у культурних і соціальних проєктах, порівняно з повідомленнями без ВЕ.

4. Використання цифрових аналітичних інструментів

Сучасні методи оцінювання ефективності передбачають застосування онлайн-ана-

літики, соціальних мереж і платформ для моніторингу реакцій на публічні звернення. Це дозволяє оперативно коригувати мовну стратегію та підвищувати результативність комунікації.

Зокрема, використання систем аналітики в онлайн-каналах органів місцевого самоврядування у 2023–2024 рр. дозволяє відстежувати реакції на публікації з ВЕ *солідарність*, *спільна відповідальність* і регулювати стиль мовлення для більшої залученості та довіри громади.

Вербальні етнокоди є невід'ємною складовою частиною професійної мовної підготовки управлінців у публічному управлінні. Їх значення полягає не лише в підвищенні ефективності комунікації, а й у формуванні ціннісної орієнтації, соціальної відповідальності та довіри між владою та громадою.

1. Підтримка професійної комунікативної компетентності

Використання етнокодів у мовленні управлінця дозволяє забезпечити повноцінне поєднання інформаційного, ціннісного та соціально-етичного аспектів комунікації [21; 22]. Етнокоди в професійній комунікації формують культурно-контекстуальні маркери, що підвищують адекватність і результативність управлінського мовлення.

Реальні приклади демонструють, що звернення керівників органів місцевого самоврядування, що містять етнокоди *грумада*, *відповідальність*, *турбота*, ефективніше сприймаються аудиторією та стимулюють участь громадян у соціальних та волонтерських ініціативах.

2. Формування ціннісної та соціальної орієнтації

Етнокоди допомагають управлінцям передавати моральні та етичні орієнтири, що відповідають соціокультурним цінностям громади. Наприклад, під час пандемії COVID-19 офіційні звернення органів влади з етнокодами *відповідальність*, *турбота про громаду* допомагали формувати свідоме ставлення громадян до дотримання санітарних норм та вакцинації.

3. Мобілізація та консолідація громадян

Вербальні етнокоди виконують мобілізаційну роль, стимулюючи аудиторію до спільних дій та активної участі в суспільних процесах. Ця функція особливо важлива в кризових ситуаціях. Правильне використання етноко-

дів дозволяє активізувати соціальні ресурси громади та формувати консolidовану позицію в розв'язанні проблем, як-от: звернення мера Харкова у 2023 році до мешканців щодо відновлення інфраструктури після обстрілів включало етнокоди разом, *солідарність, рідна земля*, що сприяло залученню волонтерів та активній громадській участі.

Таким чином, ВЕ в мовленні управлінця є одним із визначальних елементів професійної компетентності управлінців, оскільки вони забезпечують ефективну комунікацію, формують ціннісну орієнтацію та мобілізують громаду. Інтеграція ВЕ в мовну підготовку дозволяє виховати управлінців, здатних до культурно орієнтованого, етичного та результативного публічного мовлення.

Перспективи ефективної мовної підготовки управлінців, крім того, пов'язані з інтеграцією новітніх методик, цифрових технологій та міждисциплінарних підходів.

Так, одним із магістральних напрямів є системне включення вивчення ВЕ в дисципліни з публічного управління, комунікацій та лінгвокультурології. Це дозволяє не лише формувати мовні навички, а й виховувати ціннісну орієнтацію майбутніх управлінців. Для цього необхідними умовами є розроблення окремих модулів або курсів «Вербальні етнокоди в управлінській комунікації», включення практичних кейсів із реальних звернень керівників органів влади, а також використання інтерактивних завдань, рольових ігор та симуляцій для відпрацювання використання ВЕ в різних жанрах мовлення.

Іншим аспектом є використання цифрових технологій і мультимедіа, що дозволяють аналізувати ефективність використання етнокодів та відпрацьовувати їх у реальному часі. У нагоді тут стає використання онлайн-платформ для редагування та аналізу офіційних звернень, інтеграція відео- та аудіоматеріалів із прикладами ефективного використання ВЕ, а також застосування соціальних мереж та цифрових аналітичних інструментів для оцінення реакцій аудиторії.

3. Міждисциплінарний підхід, де перспективним є поєднання лінгвістики, культурології та соціології для глибшого розуміння культурного контексту та цінностей аудиторії, для чого необхідно залучення експертів із соціальної психології та культурології для розроблення навчальних кейсів. Окрім того, слущ-

ним видається аналіз мовлення управлінців у різних регіонах з урахуванням локальних культурних особливостей, що сприяє формуванню у слухачів навичок адаптації ВЕ під конкретні соціальні групи.

4. Оцінка та зворотний зв'язок. Так, системне оцінювання ефективності застосування етнокодів дозволяє коригувати мовну стратегію управлінців та підвищувати їхню комунікативну компетентність.

Для цього необхідними складниками є використання контент-аналізу реальних промов та звернень; організація зворотного зв'язку від тренерів, колег і аудиторії; упровадження цифрових інструментів моніторингу реакцій громадян на публічні звернення.

Таким чином, перспективи використання вербальних етнокодів у підготовці управлінців пов'язані із системним підходом, інтеграцією цифрових технологій та міждисциплінарними методиками. Виконання запропонованих рекомендацій дозволяє формувати компетентних управлінців, здатних до культурно орієнтованого, етичного та ефективного публічного мовлення, що відповідає потребам сучасного українського суспільства.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що вербальні етнокоди відіграють суттєву роль у професійному дискурсі публічного управління, оскільки забезпечують не лише передавання інформації, а й формування ціннісно зорієнтованої комунікації між управлінцями та громадою. У межах лінгвокультурологічного підходу вони постають як культурно марковані мовні одиниці, через які актуалізуються соціальні, моральні та історичні смисли, значущі для конкретної мовної спільноти. Саме ця властивість вербальних етнокодів зумовлює їхню інтеграційну функцію в публічному дискурсі та посилює їх вплив на процес інтерпретації управлінських повідомлень.

Проведене дослідження засвідчило, що вербальні етнокоди можуть бути розглянуті як ефективний інструмент формування професійної комунікативної компетентності управлінців, оскільки сприяють виробленню культурно орієнтованого, ціннісно вмотивованого та прагматично результативного мовлення. Аналіз реальних прикладів публічної комунікації підтвердив їх практичну значущість, а запропоновані лінгводидактичні підходи й методи створюють передумови для систем-

ного включення вербальних етнокодів у мовну підготовку нефілологічних спеціальностей. Системне навчання використання вербальних етнокодів у професійному мовленні управлінців сприятиме підвищенню рівня довіри громади до публічних інституцій та ефективності управлінської комунікації загалом.

Перспективи подальших досліджень убагаються в поглибленому аналізі вербальних етнокодів у різних типах професійного дис-

курсу, зокрема в міжінституційній та міжкультурній комунікації, а також у розробленні емпірично верифікованих лінгводидактичних моделей їх інтеграції в систему мовної підготовки фахівців нефілологічних спеціальностей. Окремого наукового осмислення потребує питання кореляції вербальних етнокодів із дискурсивними стратегіями впливу та формування мовної особистості управлінця в умовах сучасного медіапростору.

Література:

1. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика. Нариси : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
2. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія, 2-е вид., випр. і доп. Київ : Логос, 2004. 284 с.
3. Kramsch C. Language and Culture. Oxford : Oxford University Press, 1998. URL: https://www.researchgate.net/publication/277912797_Language_and_Culture (дата звернення: 23.12.2025).
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
5. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
6. Пентилюк М.І., Маруніч І.І., Гайдаєнко І.В. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 224 с. URL: https://filelibsnu.at.ua/navchalno-metod/documentoznav/Dilove_splukuvannia_Panteluk2011.pdf (дата звернення: 28.12.2025).
7. Юрійчук М. Форми організації навчальної діяльності студентів з курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». *Українська мова і література в школі*. 2010. № 5. С. 29–33.
8. Guo S. The influence of cultural values on language communication styles in intercultural communication. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 2020. URL: <https://www.atlantispress.com/proceedings/icelaic-20/125949587> (дата звернення: 26.12.2025).
9. Wierzbicka A. Meaning and Culture. Oxford : Oxford University Press, 2006. 355 p.
10. Професійна лінгводидактика в контексті особистісної парадигми: колективна монографія / А.В. Вихрущ та ін. Тернопіль, 2022. URL: https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17687/монографія_2022.pdf (дата звернення: 12.01.2026).
11. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon : Multilingual Matters, 1997. 124 p.
12. van Dijk T.A. Discourse and Power. New York : Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.
13. Загнітко А.П. Теорія лінгвоперсоналогії : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2019. URL: <https://science.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2019/02/Teoriya-lingvopersonologiyi.pdf> (дата звернення: 29.12.2025).
14. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
15. Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2010. 431 с. URL: https://ipien.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/etnopolit_129-1.pdf (дата звернення: 05.01.2026).
16. Laclau E., Mouffe C. Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics. 2nd ed. London : Verso, 2014. 165 p.
17. Shepelieva O.V Linguocultural phenomenon of political correctness in english media texts: Linguistic and translation aspects. *Linguocultural aspects of public discourse*. Baltija Publishing. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-67> (дата звернення: 12.01.2026).
18. Папіш В. Багатоаспектне дослідження мовної особистості: актуалізація психолінгвістичних параметрів. *Slavia orientalis*. 2022. Т. LXXI. № 4. С. 835–849.
19. Спасібухов Н. Роль методу кейсів в процесі підготовки студентів-юристів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 18. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15567846> ; URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/975>
20. Благовірна-Храновська У., Ущина В. Контент-аналіз як інструмент вивчення сучасного дискурсу. *Grail of Science*. 2025. № 19. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.09.2025.049> (дата звернення: 28.12.2025).

21. Вдовиченко Н.В. Етнокультурні чинники вербалізації морально-етичних концептів в українській мовній картині світу. *Мовознавчий вісник*. 2014. Вип. 18. С. 70–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2014_18_13 (дата звернення: 27.12.2025).
22. Олєфір Г.І., Сидельникова Л.В., Філоненко Н.Г. Лінгвокультурні коди: розвиток і функціонування французьких гоноративів. *Вісник КНУТ. Серія Філологія*. 2023. Т. 26. № 1. С. 92–102.

References:

1. Zhaivoronok, V. V. (2007). Ukrainian ethnolinguistics. Essays: A textbook for higher education students [Ukrainska etnolinhvistyka. Narysy]. Kyiv: Dovira, 262 p. [in Ukrainian].
2. Holubovska, I. O. (2004). Ethnic features of linguistic worldviews [Etnichni osoblyvosti movnykh kartyn svitu] (2nd ed., revised and expanded). Kyiv: Logos, 284 p. [in Ukrainian].
3. Kramsch, C. (1998). Language and culture. Oxford: Oxford University Press. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/277912797_Language_and_Culture
4. Batsevych, F. S. (2004). Fundamentals of communicative linguistics [Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky]. Kyiv: Akademiia, 344 p. [in Ukrainian].
5. Selivanova, O. O. (2010). Linguistic encyclopedia [Linhvistychna entsyklopediia]. Poltava: Dovkillia-K, 844 p. [in Ukrainian].
6. Pentyliuk, M. I., Marunych, I. I., & Haidaienko, I. V. (2011). Business communication and speech culture [Dilove spilkuвання ta kultura movlennia]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 224 p. Retrieved from: https://filelibsnu.at.ua/navchalno-metod/documentoznav/Dilove_spilkuвання_Panteluk2011.pdf [in Ukrainian].
7. Yuriichuk, M. (2010). Forms of organizing students' learning activities in the course "Ukrainian language for professional purposes" [Formy orhanizatsii navchalnoi diialnosti studentiv z kursu «Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam»]. *Ukrainian Language and Literature at School*, 5, 29–33. [in Ukrainian].
8. Guo, S. (2020). The influence of cultural values on language communication styles in intercultural communication. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. Retrieved from: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icelaic-20/125949587>
9. Wierzbicka, A. (2006). Meaning and culture. Oxford: Oxford University Press, 355 p.
10. Vykhreshch, A. V. (Ed.). (2022). Professional linguodidactics in the context of the personal paradigm: Collective monograph [Profesiina linhvodydaktyka v konteksti osobystisnoi paradyhmy]. Ternopil. Retrieved from: https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17687/монографія_2022.pdf [in Ukrainian].
11. Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. Clevedon: Multilingual Matters, 124 p.
12. van Dijk, T. A. (2008). Discourse and power. New York: Palgrave Macmillan, 308 p.
13. Zahnitko, A. P. (2019). Theory of linguopersonology [Teoriia linhvopersonolohii]. Donetsk: DonNU. Retrieved from: <https://science.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2019/02/Teoriya-lingvopersonologiyi.pdf> [in Ukrainian].
14. Serazhym, K. (2002). Discourse as a sociolinguistic phenomenon: Methodology, architectonics, variability [Dyskurs yak sotsiolinhvalne yavyshe]. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 392 p. [in Ukrainian].
15. Ethnopolitical culture in Ukraine: Realities and challenges of the time [Etnopolitychna kultura v Ukraini: realii ta vyklyky chasu]. (2010). Kyiv: I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine, 431 p. Retrieved from: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/etnopolit_129-1.pdf [in Ukrainian].
16. Laclau, E., & Mouffe, C. (2014). Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics (2nd ed.). London: Verso, 165 p.
17. Shepelieva, O. V. (2021). Linguocultural phenomenon of political correctness in English media texts: Linguistic and translation aspects. In *Linguocultural aspects of public discourse*. Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-67>
18. Papish, V. (2022). A multidimensional study of linguistic personality: Actualization of psycholinguistic parameters [Bahatoaspektne doslidzhennia movnoi osobystosti]. *Slavia Orientalis*, LXXI(4), 835–849. [in Ukrainian].
19. Spasibukhov, N. (2025). The role of the case method in the training of law students [Rol metodu keisiv u protsesi pidhotovky studentiv-yurystiv]. *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, 18. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15567846> <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/975> [in Ukrainian].

20. Blahovirna-Khranovska, U., & Ushchyna, V. (2025). Content analysis as a tool for studying modern discourse [Kontent-analiz yak instrument vyvchennia suchasnoho dyskursu]. Grail of Science, 19. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.09.2025.049> [in Ukrainian].
21. Vdovychenko, N. V. (2014). Ethnocultural factors of verbalization of moral and ethical concepts in the Ukrainian linguistic worldview [Etnokulturni chynnyky verbalizatsii moralno-etychnykh kontseptiv]. Linguistic Bulletin, 18, 70–74. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2014_18_13
22. Olefir, H. I., Sydelykova, L. V., & Filonenko, N. H. (2023). Linguocultural codes: Development and functioning of French honorifics [Linhvokulturni kody]. Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Philology Series, 26(1), 92–102. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 11.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.04.2026